

OPRACOWANIE PYTANIA

Moralna odpowiedzialność za czyny. Omów zagadnienie na podstawie *Makbeta* Williama Szekspira. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

LEKTURA BAZOWA

William Szekspir, *Makbet*

EPOKA

Renesans

ŹRÓDŁO

ustna.odrabiamy.pl

ZESKANUJ TELEFONEM ALBO KLIKNIJ

Kursy maturalne

Pakiet 10 kursów do matury 2027 od Odrabiamy.pl.

Przećwicz to pytanie

Darmowy symulator matury ustnej. Ocena wg kryteriów CKE.

Posłuchaj

Darmowy kurs z opracowaniem pytań jawnych 2027.

1

O co tak naprawdę pyta komisja

Sedno pytania: czy człowiek odpowiada za czyny, do których popchnęły go okoliczności - przepowiednia, namowy innych, ambicja? Szekspir odpowiada jednoznacznie: tak, bo wiemy, że niczego Makbetowi nie kazały, a decyzję o zbrodni podjął sam. Drugi poziom tematu to konsekwencje: odpowiedzialność moralna objawia się przez sumienie, którego nie da się uciszyć.

SŁOWA KLUCZE POLECENIA

odpowiedzialność moralna

Obowiązek odpowiadania za skutki własnych wyborów przed sumieniem, Bogiem lub wspólnotą – niezależnie od tego, czy grozi kara prawna. Komisja oczekuje, że pokażesz ją jako wewnętrzną, nie tylko zewnętrzną.

czyn

Świadome, dobrowolne działanie – w *Makbecie* zbrodnia, do której nikt bohatera nie zmusił. Odróżnij czyn od pokusy: przepowiednia i namowy to okoliczności, decyzja to czyn.

sumienie

Wewnętrzny sędzia, który w dramacie działa przez wizje, bezsenność, halucynacje i obłąd. To przez sumienie objawia się odpowiedzialność moralna, gdy zawodzi sprawiedliwość ludzka.

KOMISJA CHCE USŁYSZEĆ

- ✓ Wyrażną tezę rozstrzygającą, czy Makbet odpowiada za swoje zbrodnie mimo przepowiedni i namów oraz w jaki sposób ta odpowiedzialność się objawia.
- ✓ Co najmniej trzy sceny omówione pod tezę: wahania i decyzję przed zabójstwem Dunkana, obrazy pracy sumienia (sztylet, duch Banka, bezsenność) oraz obłąd i śmierć Lady Makbet.
- ✓ Kontekst pokazujący inne ujęcie winy i odpowiedzialności oraz wniosek o tym, że sumienie egzekwuje odpowiedzialność niezależnie od wymiaru sprawiedliwości.

2 Co wziąć z lektury i jaki kontekst wybrać

Z LEKTURY BAZOWEJ

- Przepowiednia wiążym i pierwsza reakcja: trzy wiążym witają Makbeta jako tana Glamis, tana Kawdoru i przyszłego króla, a Bankowi zapowiadają, że będzie ojcem królów. Gdy pierwsza część natychmiast się spełnia, Makbet zaczyna myśleć o zbrodni, choć sam się tej myśli lęka. Kluczowe: wiążym nic nie nakazują – decyzja rodzi się w nim.
- Wahania i decyzja: przed zabójstwem Dunkana Makbet waży argumenty (król jest jego gościem i krewnym, dobrym władcą, a zbrodnia wróci do sprawcy) i chce się wycofać; Lady Makbet zarzuca mu tchórzostwo i podsuwa plan. Makbet widzi wizję sztyletu i mimo to idzie zabić. Świadomy wybór wbrew własnemu sumieniu – dowód pełnej odpowiedzialności.
- Sumienie po zbrodni: Makbet nie może wypowiedzieć „amen”, ma wrażenie, że cała woda oceanu nie zmyje krwi z jego rąk, cierpi na bezsenność, a na uczcie widzi ducha zamordowanego Banka, którego nie widzi nikt inny. Odpowiedzialność moralna objawia się przez wewnętrzne cierpienie, gdy zewnętrze nikt Makbeta nie oskarża.
- Eskalacja i pustka: kolejne zbrodnie – na Banku, na żonie i dzieciach Makdufa – Makbet podejmuje sam, bez namów, coraz łatwiej. W finale, dowiedziawszy się o śmierci żony, mówi, że życie jest opowieścią idioty, pełną wrzasku i wściekłości, nic nie znaczącą. Sumienie ustępuje miejsca moralnej pustce – to także skutek odpowiedzialności, której bohater nie chciał przyjąć.
- Lady Makbet: wcześniej wzywała duchy, by odebrały jej kobiecą słabość, i kpiła z wahań męża; po zbrodniach chodzi we śnie, wciąż myje ręce z niewidzialnej krwi i mówi o tym, czego nie powinna wiedzieć, wreszcie umiera (dramat sugeruje samobójstwo). Pokazuje, że wyparta odpowiedzialność wraca jako obłąd – nawet u współsprawcy, który nie zadał ciosu.

KONTEKSTY DO WYBORU

LITERACKI

POLECANY

Zbrodnia i kara, Fiodor Dostojewski

Raskolnikow zabija lichwiarkę, by sprawdzić teorię o ludziach „niezwykłych”, którym wolno przekraczać prawo, i nikt nie potrafi mu tego udowodnić – a mimo to choruje, izoluje się i w końcu sam się przyznaje. Jak Makbet racjonalizuje zbrodnię, a karę wymierza mu sumienie; różnica: Raskolnikow dzięki Soni dochodzi do skruchy i odkupienia, Makbet kończy w pustce.

BIBLIJNY

Księga Rodzaju: Kain i Abel

Kain z zazdrości zabija brata, a na pytanie Boga „Gdzie jest brat twój?” odpowiada wymijająco; zostaje napiętnowany i skazany na tułaczkę, ale nie na śmierć. Pierwsze morderstwo w Biblii pokazuje odpowiedzialność, od której nie da się uciec, nawet gdy nie ma ludzkiego świadka – jak Makbet, Kain odpowiada przed instancją wyższą niż sąd.

LITERACKI

Król Edyp, Sofokles

Edyp zabija ojca i żeni się z matką nieświadomie, wypełniając przepowiednię, przed którą uciekał – a jednak, gdy poznaje prawdę, sam się karze, oślepiając się. Kontrast z Makbetem: Edyp odpowiada za czyny, których nie wybrał, Makbet za czyny wybrane świadomie. Zestawienie pozwala zapytać, czy odpowiedzialność wymaga świadomości, i pokazać, że Szekspir odbiera bohaterowi nawet to usprawiedliwienie.

3 Mapa wypowiedzi

- 1 Teza: człowiek ponosi pełną odpowiedzialność za swoje czyny, bo nawet pod presją okoliczności to on podejmuje decyzję.
- 2 Przepowiednia wiedźm i namowy Lady Makbet jako pokusa, nie przymus – Makbet wybiera świadomie.
- 3 Sumienie jako wewnętrzny trybunał: halucynacje Makbeta i stopniowa utrata człowieczeństwa.
- 4 Lady Makbet – obłąd jako cena wyparcia odpowiedzialności moralnej.
- 5 Kontekst: *Zbrodnia i kara* – sumienie karze niezależnie od wymiaru sprawiedliwości; wniosek o uniwersalności tej prawdy.